Ympäristövaliokunnalle 9.11.2016
Viitaten lausuntopyyntöönne HE 220/2016 vp
Suojeluasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Lausunto hallituksen esitykseen maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida käsiteltävää asiaa. Lausumme siitä seuraavaa:

Keskeiset huomiot

- Koko rakennuskannan osuus nykyisestä energian loppukäytöstä Suomessa on noin 40 prosenttia, joten siirtyminen nolla- ja lähes nollaenergiarakentamisen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Vuonna 2050 rakennusten tulisi olla energiapihejä ja käytetty energia tulisi kattaa kokonaisuudessaan uusiutuvilla.
- Kiinteistöjen yhteinen uusiutuvan energian tuotanto tulisi sallia, sillä näin kannustetaan omaan energiantuotantoon ja lisätään hajautetun tuotannon houkuttelevuutta.
- Eri rakennustyypeille on annettu joustoja jo valmiiksi löysistä energiatehokkuustavoitteista. Osa joustoista on uusia nykylainsäädäntöön verrattuna, joskin mahdollisia direktiivin pohjalta. Niiden tarkoituksenmukaisuutta ei ole perusteltu millään tavoin. Ilman painavia syitä, joustoja ei tulisi tehdä.
- Asetusluonnoksissa rakennusten energiatehokkuusnormit säilyvät lähes nykytasolla, mikä on ristiriidassa ilmastonmuutoksen torjunnan sekä lähes nollaenergiatalon määritelmän kanssa. Mm. Ruotsissa ehdotetut rajat ovat tiukemmat.
- Asetusluonnoksissa energiamuotojen kertoimien lukuarvoihin tehdyt muutokset eivät täysin kuvasta energiamuotojen ilmasto- tai terveysvaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutokset

Direktiivin mukaisesti lähes nollaenergiatalossa energiantarve on *liki olematon tai erittäin vähäinen, ja osa energiantarpeesta katetaan uusiutuvilla energialähteillä*. Lähes nollaenergiarakentamisen ohjaavana ominaisuutena tulisi olla rakenteellinen energiatehokkuus, jossa panostetaan rakenteiden lämpöhäviöiden ja energiavuotojen minimointiin, sillä energian säästäminen on ympäristön kannalta paras vaihtoehto erityisesti kovilla pakkasjaksoilla. Tämän vuoksi olennaista on rakennuksen lämpöhäviötä kokonaisuutena koskeva vaatimus, joka varmistaa, että rakennus on käytetystä energiamuodosta riippumatta on riittävän energiatehokas. Tämän lisäksi normien tulee kannustaa pienimuotoisen uusiutuvan energian lisäämiseen uudisrakentamisessa.

Nykyisessä asetuksessa käytetty kiinteistökäsite taserajaa määriteltäessä ei mahdollista esimerkiksi vierekkäin sijaitsevien kiinteistöjen omistajien yhteisen, mutta vain toisen kiinteistön alueella sijaitsevan järjestelmän ottamista huomioon toisella kiinteistöllä sijaitsevan rakennuksen energialaskennassa. Lakiehdotuksessa tätä perustellaan sähkömarkkinalailla. Hajautetun pientuotannon edistäminen on yksi olennainen edellytys uusiutuvan energian murrokselle, jonka

edistäminen on yksi hallituksen kärkihankkeista. Se olisi RES-direktiivin 13 artiklan 4 kohdan mukaista uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuuden lisäämistä rakennusalalla. **Tämän vuoksi Luonnonsuojeluliitto ehdottaa taserajan muutosta niin, että kiinteistöjen yhteinen uusiutuvan energian tuotanto tulee mahdolliseksi ja siihen kannustetaan.**

Luonnonsuojeluliitto katsoo, ettei rakennusmääräyksiä tule muuttaa siten, että ne lisäävät puun pienpolttoa, sillä tällä olisi negatiivisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen että mustan hiilen kautta ilmastoon.

Ehdotettu lainsäädäntö lähes nollaenergiarakentamisesta koskee hyvin erilaisia uusia rakennuksia kuten sairaaloita, liikerakennuksia, toimistorakennuksia, kouluja ja päiväkoteja sekä asuinrakennuksia omakotitaloista kerrostaloihin. Lakiluonnoksen 117 g § ehdotetaan, että uuden rakennuksen rakentamista koskevia energiatehokkuusvaatimuksia ei kuitenkaan sovellettaisi niihin rakennuksiin, jotka voidaan EPBD:n 4 artiklan 2 kohdan mukaan vapauttaa vaatimuksista. Esimerkiksi kohdan 6 mukaan vapautettaisiin rakennukset, joita käytetään hartauden harjoittamiseen ja uskonnolliseen toimintaan. Luonnoksen mukaan vapautus olisi uusi nykyisiin säännöksiin verrattuna. **Luonnonsuojeluliitto katsoo, että kaikkien joustojen tarkoituksenmukaisuuden tulee olla tarkoin perusteltuja, eikä joustojen mahdollisuus ole riittävän painava syy niiden toteuttamiseen. Näin ollen kaikkia joustoja ei tule tehdä.**

Asetusluonnos uuden rakennuksen energiatehokkuudesta

Luonnonsuojeluliitto korostaa tarvetta tarpeeksi kunnianhimoisille lukuarvoille, jotta lähes nollaenergiarakentaminen olisi kilpailukykyistä ja uskottavaa suhteessa ilmastonmuutoksen hillitsemistavoitteisiin. Rakennusten energiatehokkuus on yksi Sitran tunnistamista kasvualoista, joilla on vientimahdollisuuksia. Cambridge economics taas on selvityksissään korostanut rakennusten energiatehokkuuden edistämisen työllisyysvaikutuksia. Ympäristön näkökulmasta parasta energiaa on säästetty energia.

Jo keväällä ehdotetut määritellyt energiatehokkuuskertoimet olivat riittämättömät ja heikommat suhteessa vertailumaihin ja syksyn esityksessä tätä eroa edelleen kasvatetaan. Esimerkiksi kerrostaloasunnoissa käytännössä nykytaso määritettäisiin nollaenergiarakentamiseksi. Uusi arvo on 90 kWh/m^2, kun FinZeb-hanke toteaa (1) kevään arvon 82 kWh/m^2 vastavaan FinZebissä ehdotettua vanhojen kertoimien 116 kWh/m^2 -arvoa. Syksyn ehdotus on noin 10% suurempi eli noin 127 kWh/m^2, kun nykynormi on 130 kWh/m^2. Helsingissä on jo pitkään rakennettu nyt esitettyä tiukempien raja-arvojen mukaan (raja kaupungin maalla 120kWh/m^2 ja kaupungin omassa rakentamisessa toteutunut 116 kWh/m^2)(2).

Mm. Ruotsissa rajat ovat jo toimistoissa tiukemmat ja Boverket on ehdottanut lähes nollaenergiakerrostaloille selkeästi nykytystä tiukempaa tasoa 55 kWh/m^2, johon ei sisälly kulutussähkö (3). Suomenkin käytämän asiantuntijan, Janek Kurnitskin tekemän vertailun mukaan Tanskassa normit ovat olleet tiukimmat sekä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa asuintaloissa suunnilleen samanlaiset ja Suomessa toimistorakennuksissa heikoimmat (Tukholmassa muuta Ruotsia tiukemmat, sillä 55 kWh/m^2 on ollut heinäkuusta 2012 jo käytössä kaupungin maalle rakennettaessa). Nyt muut Pohjoismaat ovat edelleen kiristämässä määräyksiä, jolloin Suomi jäisi kehityksessä jälkeen (4). Tämä ei voi olla hyväksi myöskään rakennusalan viennille.

Suomen ympäristökeskus arvioi aiemman asetusluonnoksen vaikutusta. Arvioinnissa tultiin siihen tulokseen, että aiemmalla kunnianhimon tasolla oltaisiin saavutettu 18% kasvihuonepäästövähennykset uusille rakennuksille, nykymääräyksiin verraten. Nyt kun raja-arvoja on löysennetty, tulisi vaikutukset arvioida uudelleen. (5).

Luonnonsuojeluliiton mielestä energiatehokkuuden normeja on kiristettävä niin paljon, että tapahtuu selkeä siirtymä lähes nollaenergiarakentamisen suuntaan. Nyt esitetyssä luonnoksessa ei näin tapahdu eikä uudisrakentamisessa saavutettaisi merkittävää energiansäästöä verrokkimaiden tapaan. Normien korottamisen myötä tulisi alalla panostaa nykyistä enemmän koulutukseen, jotta energiatehokkuuden lisäys voidaan toteuttaa rakentamisen laadusta ja rakennusten pitkäikäisyydestä tinkimättä.

Asetusluonnos rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista

Uusissa lukuarvoissa kaukolämmön ja uusiutuvien polttoaineiden kertoimet ovat samat (0,50), mikä ei yksiselitteisesti kuvasta niiden ilmastovaikutusta. Kaukolämpöverkojen välillä on suuria eroja käytetyissä polttoaineissa, mutta usein kyseessä ovat fossiiliset polttoaineet. Kaukolämpöverkkoyhtiöiden tulee jatkossa lisätä mm. aurinkolämmön ja lämpöpumppujen kautta

tuotettavan uusiutuvan energian osuutta, ja tämän kehityksen vauhdittamisen tulisi olla myös lainsäätäjän tehtävä.

SYKEn tutkimuksessa esitetään huoli siitä, että biomassan alhainen kerroin E-luvun laskennassa, voi johtaa sen suosion kasvuun vaatimusten tiukentuessa. Jos rakennusmääräykset johtavat pienpolton lisäämiseen lämmityskäytössä, voi tämä johtaa merkittäviin terveyshaittojen kasvuun energian tarpeen alenemisesta huolimatta. (5)

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että lukuarvojen muutoksien tulee perustua vahvemmin eri energiamuotojen todellisiin ilmasto- ja terveysvaikutuksiin ja polttoon perustuvien ja muiden uusiutuvan energiamuotojen välille on syytä tehdä ero. **Lukuarvojen muutosten vaikutus käytettävien lämmitysmuotojen suosioon olisi syytä selvittää.**

Lisätietoja

Hanna Aho, suojeluasiantuntija, p. 040 660 5788, hanna.aho@sll.fi

Lähteitä

1. Lakiehdotus_ _lähes_ _nollaenergiarakentamisesta_._ _Infotilaisuus_ 14.3.2016 / FInZEB hankkeen näkökulmia Ilkka Salo/Talotekniikkateollisuus ry

2. Helsingin Asuntotuotantotoimiston toimintakertomus 2014: http://www.att.hel.fi/sites/default/files/toimintakertomus/att-toimintakertomus2014.pdf

3. Boverketin rakentamisehdotus lähes nollaenergiataloille, s. 71: http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/forslag-till-svensk-tillampning-av-nara-nollenergibyggnader-2.pdf

4. Janek Kurnitski, esitelmä 10.2.2016. http://fiksukalasatama.fi/wp-content/uploads/2016/02/Jarek-Kurnitski.pdf

5. Lähes nollaenergiarakentamisen ympäristövaikutusten arviointi, Suomen ympäristökeskus 2015: http://www.syke.fi/fi-FI/Tutkimus__kehittaminen/Tutkimus_ja_kehittamishankkeet/Hankkeet/Lahes_nollaenergiarakentamisen_ymparistovaikutusten_arviointi

6. Suomen luonnonsuojeluliiton lausunto asetusehdotuksista uuden rakennuksen energiatehokkuudesta, sisäilmastosta ja ilmanvaihdosta sekä rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista, 7.11.2016: http://www.sll.fi/ajankohtaista/liitto/2016/luonnonsuojeluliiton-lausunto-asetusehdotuksista-uudisrakennusten-energiatehokkuudesta